Herman Melville

VERANDA

„...Cu mândre flori, Cât ţine vara şi cât sunt aici, Fidele...”

Când m-am retras la ţară, m-am mutat într-o casă bătrânească, lipsită de verandă – lipsă pe care n-o regretam numai din pricină că-mi plăceau verandele, pentru că îmbină confortul de interior cu libertatea dinafară (e o plăcere să consulţi termometrul pe o verandă), ci şi din pricină că peisajul înconjurător era, în cazul de faţă, magnific. Băieţii care umblau după coacăze, când erau coapte, dădeau peste câte un şevalet în

fiece colţişor străbătut, fie la deal, fie la vale. O mulţime de pictori cu feţele arse de soare lucrau acolo. E un adevărat paradis al pictorilor. Crugul stelelor se întretaie cu cercul munţilor; cel puţin, aşa ţi se pare din casă, căci, o dată ajuns pe munţi, nu mai zăreşti nici un cerc.

De-ar fi fost aşezată casa cu vreo câţiva stânjeni mai încolo, cercul magic nici n-ar fi existat.

E o casă bătrânească. În urmă cu şaptezeci de ani, din inima munţilor de Cremene, s-a desprins o piatră.

Shakespeare Cymbeline, actul IV, scena a 2-a. numită Kaaba (localitate biblică) sau Piatra sfântă, la care obişnuiau să vină în pelerinaj, de Ziua Recunoştinţei oamenii doritori să se roage laolaltă. Când au săpat la fundaţii, muncitorii au trebuit să folosească şi cazmaua şi târnăcopul, ca să-i alunge pe troglodiţii din adâncuri – rădăcinile vânjoase ale unor copaci vânjoşi, înfipţi în costişa prelungă, pe care se întinde astăzi pajiştea somnoroasă din faţa răzoarelor mele de maci. Din păduricea aceea deasă n-a mai rămas în picioare decât un ulm singuratic şi drept.

Oricine va fi fost cel care-a clădit casa, a clădit-o mai bine decât îşi va fi închipuit. Pe semne că, într-o noapte înstelată, Orion şi-a scăpărat, la zenit, sabia lui Damocle, şi i-a spus: „Clădeşte-o aici!" Căci, altminteri, cum ar fi putut să ştie constructorul că, după curăţarea terenului, i se va deschide o asemenea privelişte măreaţă – nici mai mult nici mai puţin decât piscul Greylockânconjurat de munţi, aidoma lui Charlemagne printre egalii săi!

Faptul că o asemenea casă, aşezată într-o asemenea regiune, era lipsită de o verandă, de pe care să te poţi bucura de privelişte, savurând-o în tihnă: faptul acesta era la fel de regretabil ca lipsa de bănci într-o

galerie de pictură; căci nu sunt, oare, nişte galerii de pictură sălile de marmură ale acestor dealuri Calcaroase? – galerii în care sunt expuse tablouri ce se schimbă de la o lună la alta? Frumuseţea e ca şi eviavia – nu o poţi gusta ia repezeală: e nevoie de linişte şi de statornică reculegere; ba, în zilele noastre, e nevoie şi de-un jilţ. Căci dacă, odinioară, când nu indolenţa, ci veneraţia era la modă, cei ce se închinau Naturii obişnuiau desigur să o adore stând în picioare – cum făceau, în catedralele din acele timpuri, cei ce se închinau unei Puteri şi mai înalte – noi, cei ce trăim în aceste vremuri de scădere a credinţei şi de slăbire a genunchilor, avem la îndemână verandele şi stranele.

În primul an al şederii mele la ţară, ca să pot contempla şi mai în tihnă scena încoronării lui Charlemagne (scenă ce se repetă la fiece răsărit şi la fiece asfinţit, dacă vremea o îngăduie), mi-am găsit, pe povârnişul din faţa casei, un jilţ de iarbă – un tron de catifea verde, cu spătarul capitonat cu muşchi şi încununat, în chip bizar, de trei smocuri de viorele, presărate (cu intenţii heraldice, presupun) într-un câmp argintiu de fragi sălbatici; iar ca baldachin mi-am pus un spalier de caprifoi. Un tron cu adevărat regesc, încât, aidoma sărmanului rege al Danemarcei în livada lui, îmi simţeam urechea năpădită de o durere perfidă. Dar, de vreme ce şi în străvechea mânăstire Westminster pătrunde uneori umezeala, de ce n-ar pătrunde şi în această mânăstire dintre munţi, care e şi mai veche?

Da, aveam nevoie de o verandă!

Casa mea era mare, dar averea mică, astfel încât nu-mi puteam permite să construiesc o verandă circulară, panoramică – deşi dulgherii, făcând socoteala cu metrul, s-au arătat dornici să-mi îndeplinească dorinţele cele mai extravagante la un preţ destul de scăzut – am uitat cât anume.

Prudenţa mă îndemna să-mi întind veranda numai pe-o singură latură a, casei. Dar pe care anume dintre ele...

Spre răsărit, lungul şirag al dealurilor de piatră, ce se pierd în depărtare spre Quito; pe stâncă lor cea mai înaltă se abătea, în câte o dimineaţă rece, de toamnă, o ninsoare albă – mielul anotimpului îşi lepăda prima lână; apoi, veneau zorii Crăciunului să îmbrace platourile acelea fumurii în pleduri şi tartane învrâstate cu roşu. E plăcut să contempli de pe-o verandă o astfel de privelişte! Foarte plăcut. Numai că scena încoronării lui Charlemagne se petrece la miazănoapte, nu pe colinele de piatră!

Spre miazăzi, e o livadă de meri. Şi-i plăcut să priveşti, într-o înmiresmată dimineaţă de mai, livada aceea împodobită ca de nuntă, cu muguraşi albi. Iar în octombrie, livada seamănă cu curtea verde a unui arsenal, plină de stive de muniţii roşii. O privelişte foarte frumoasă, recunosc. Dar Charlemagne e la miazănoapte.

Iată şi latura dinspre apus. O pajişte montană, cu o cărare ce duce spre o pădure de arţari. E plăcut, la începutul primăverii, să urmăreşti pe costişa, altminteri golaşă şi sură, linia vechilor poteci, îngroşată acum de verdele proaspăt. Da, e plăcut, fără îndoială. Dar Charlemagne se află la miazănoapte.

Aşadar, Charlemagne a învins! Pe vremea aceea, adică nu mult după anul 1848, pretutindeni în lume votul hotărâtor îl aveau regii, care votau, fireşte, pentru ei înşişi.

Nu începuse bine construcţia, când toţi vecinii, şi mai cu seamă vecinul meu Dives, izbucniră în râs. Auzi dumneata, o verandă spre miazănoapte! O verandă de iarnă! Vrea, pesemne, să contemple aurora

boreală, în toiul nopţilor de iarnă. Barem de şi-o fi pregătit destule mănuşi şi mianşoane polare!

Toate astea se petreceau în apriga lună a lui martie. Iar oamenii se gândeau la nasurile învineţite ale dulgherilor, şi-şi băteau joc de ageamiul cetăţean care ţinea morţiş să-şi construiască o verandă cu vederea spre miazănoapte. Dar luna martie nu ţine o veşnicie! Dacă ai răbdare, vine şi luna august. Şi atunci, stând, ca Lazăr la sânul lui Avram, în răcorosu-mi umbrar nordic, am aruncat o privire compătimitoare spre sărmanul Dives, care se chinuia, jos în vale, în purgatoriul verandei sale cu vederea spre miazăzi.

Dar chiar şi în decembrie veranda mea nordică nu mă alungă, căci, oricât de muşcător ar fi gerul, şi oricât de aprig ar sufla vântul de la miazănoapte, care, ca un morar, macină zăpada într-o făină subţire – eu mă plimb şi atunci, cu barba îngheţată, pe puntea-i lunecoasă, ce-şi despică drum spre Capul Horn.

Vara, tot aşa: stând acolo, aidoma regelui Canut, te simţi adesea ca pe mare.

Nu numai din pricina grânelor ce se tălăzuiesc pe costişa prelungă, o dată cu iarba ce se revarsă în valuri mărunte spre veranda joasă, ca spre o plajă a lor, deasupra căreia pluteşte, ca spuma, puful păpădiilor; şi nu numai din pricina munţilor de purpură care-ţi evocă purpura valurilor, sau din pricina calmului ce se aşterne, în câte-o amiază de august, peste păşunile adânci, ca peste Ecuator. Aceste locuri au vastitatea şi pustietatea oceanului, şi liniştea lui, iar casa pe care-o zăreşti răsărind de după copaci seamănă cu pânza necunoscută ce-i apare deodată în faţa călătorului, pe ţărmul Barbariei.

Iar asta mi-aduce aminte de călătoria mea în ţara zânelor. O călătorie adevărată, dar la fel de încântătoare ca una închipuită.

De pe verandă, am zărit odată un obiect misterios, vârât ca-nţr-un fel de buzunar purpuriu, într-o grotă sau adâncitură de forma unui coş de moară, undeva în masivul muntos din nord-vest – deşi n-aş putea spune precis dacă era pe coasta muntelui sau în vârful lui. Căci, văzut dintr-un unghi favorabil, un pisc albastru, care priveşte peste umărul celorlalte vârfuri, vorbindu-ţi, parcă peste capul lor, îţi spune limpede că el (piscul albastru), deşi pare a sta între celelalte, nu e de-al lor (Doamne fereşte!), ba vrea chiar să ştii că se consideră – şi de fapt are tot dreptul să se considere – cu câteva capete mai înalt decât ele, dar că ici-colo, unele masive, aşezate pe două rânduri ca soldaţii unui pluton, se înghesuie atât de strâns unele într-altele, cu formele şi cu înălţimile lor diferite, încât, văzut de pe verandă, pe aproape orice vreme, un munte scund şi nu prea depărtat îşi pierde contururile, profilându-se pe unul mai înalt şi mai distant; iar din această pricină, un obiect aflat pe creasta celui dintâi poate să pară cuibărit în coasta celui de-al doilea munte. Într-un fel, munţii aceştia se joacă de-a v-aţi ascunselea, sub ochii noştri.

Obiectul cu pricina era, însă, aşezat aşa fel încât nu putea fi văzut decât într-un anumit amestec de lumini şi umbre vrăjite – şi nici atunci nu era prea desluşit.

Într-adevăr, timp de un an şi mai bine nici n-am ştiut de existenţa lui, şi poate că n-aş fi aflat niciodată dacă n-ar fi fost după-amiaza aceea magică, de toamnă târzie, după amiaza unui poet nebun; pădurile de arţari din larga vale de sub mine îşi lepădaseră primul rând de frunze, de un roşu strălucitor, şi păreau că fumegă, aidoma unui oraş incendiat, când flăcările se sting istovite peste prăzile pe care le-au devorat; şi se zvonea că această atmosferă fumurie se datora nu atât unei veri târzii – căci de obicei verile târzii sunt blânde, însă de o blândeţe de loc anormală – cât mai ales unui incendiu care mistuia, de săptămâni în şir, pădurile din

depărtatul Vermont; nu degeaba cerul avea înfăţişarea sinistră a cazanului Hecatei, iar doi. Sportivi, care tocmai treceau prin miriştea roşcată a unui lan de hrişcă, aveau aerul vinovatului Macbeth şi al profeticului Banquo, în vreme ce soarele-sihastru, cuibărit în peştera lui din Adulam, aşezată spre miazăzi, nu prea făcea altceva decât să picteze – prin reflexele razelor sale scurte, cernute printre nori ca printr-un tunel de Simplon – o pată rotundă şi roşie pe obrazul gălbejit al munţilor din nord-vest. O pată vizibilă ca o lumânare aprinsă. Un punct luminos, pierdut într-o umbră imensă.

Or fi nişte zâne pe-acolo, mi-am zis. Vreun cerc vrăjit, în mijlocul căruia dănţuie zânele.

Vremea trecu. Iar în luna mai a anului următor, după o ploicică domoală căzută în munţi – ca o insuliţă împresurată de marea ceţoasă a luminii solare – ploicică dintre cele pe care-mi plăcea să le privesc de pe veranda mea, şi care cădeau uneori câte două, trei sau chiar patru deodată, în diferite locuri (preferam să privesc asemenea ploi, decât furtunile ce-l învăluiau pe bătrânul Greylock, ca pe muntele Sinai, încât nu m-aş fi mirat să-l văd pe Moise urcând, posomorit, pe costişele lui, printre tufele de cucută lovite de vânt); aşadar, după ploicică aceea domoală, am zărit un curcubeu cu marginea înfiptă chiar în locul unde, în toamna trecută, observasem o pată roşie. Or fi, pe semne, nişte zâne pe-acolo, mi-am zis, amintindu-mi totodată de o veche credinţă, potrivit căreia curcubeiele arată locul unde se ascunde o comoară: acela care-ar putea ajunge la capătul unui curcubeu şi-ar umple buzunarele cu aur. Bine-ar fi să fiu acum la marginea acestui curcubeu, mi-am zis. Şi în aceeaşi clipă am zărit, în coasta muntelui, un soi de văgăună sau grotă – nu ştiu ce-o fi fost, dar, văzută în lumina curcubeului, strălucea ca minele din Potosi. Un vecin, om cu picioarele mai pe pământ, mi-a spus, însă, că trebuia să fi fost vreun şopron vechi şi părăsit, cu fundul lipit de coasta muntelui şi cu pereţii sparţi. Dar eu ştiam mai bine despre ce era vorba, cu toate că nu fusesem niciodată acolo.

Câteva zile mai târziu, un vesel răsărit de soare a aprins în acelaşi loc o scânteie aurie, a cărei strălucire nu putea avea la obârşie decât sticla. Prin urmare, clădirea – dacă era, totuşi, o clădire – nu putea fi un şopron, şi cu atât mai puţin un şopron părăsit, cu mormane de fân mucede într-însul. Nu! Dacă era într-adevăr o clădire durată de un muritor, atunci nu putea fi altceva decât o casă – o casă poate multă vreme pustie şi despuiată, dar care fusese, chiar în primăvara asta, mobilată şi curăţată în chip miraculos.

Într-o altă zi, la amiază, am zărit din nou, în aceeaşi direcţie, pe deasupra cununilor întunecate ale şirurilor de copaci, o lumină mai mare, ca a unui scut de argint, întors către soare peste capul unui om ghemuit acolo; experienţa ne învaţă că o asemenea lumină purcede îndeobşte dintr-un acoperiş proaspăt şindriluit. Eram, deci, aproape sigur că acea căsuţă din poveşti fusese locuită până de curând.

Din zi în zi mai absorbit de descoperirea mea, mă uitam galeş spre munţi, ridicându-mi privirea de pe filele Visului unei nopţi de vară şi gândindu-mă la Titania. Dar în zadar. Nu vedeam decât pâlcuri de umbre defilând, cu pas domol şi solemn, ca o gardă imperială, de-a lungul râpilor; alteori, puse pe fugă de lumina soarelui, alergau cu paşi mari de la răsărit spre apus, aidoma oştilor lui Lucifer urmărite de cele ale arhanghelului Mihail; iar de cele mai multe ori munţii erau învăluiţi de o atmosferă care, fără să fie tulburată de aceste bătălii cereşti închipuite, nu era prielnică unor viziuni feerice. Îmi părea rău, cu atât mai mult cu cât, curând după aceea, aveam să fiu ţintuit la pat, între pereţii camerei mele, ale cărei ferestre nu erau orientate spre munţi.

În cele din urmă, într-o dimineaţă de septembrie, când m-am făcut din nou bine, am ieşit pe verandă, copleşit de gânduri; peste câteva clipe a apărut o mică turmă de oi urmată de o ceată de copii de fermieri, care se duceau să culeagă alune. „Ce zi grozavă!” a exclamat unul dintre ei, deşi nu era, la drept vorbind, o vreme prea grozavă, ci, vorba fermierilor,

„mirosea a furtună”. Din pricina bolii, devenisem atât de sensibil, încât nu mă puteam uita la frumoasa iederă chinezească pe care-o plantasem eu însumi, şi care, spre încântarea mea, se încolăcise în jurul unui stâlp al verandei: acum înflorise toată, dar dacă-i dădeai puţin la o parte frunzele vedeai milioane de viermişori stranii, care, hrănindu-se cu florile ei, căpătaseră binecuvântata lor culoare – o culoare blestemată de-aci înainte; ouăle acelor viermişori fuseseră desigur ascunse chiar în sămânţa pe care-o sădisem eu, cu atâta speranţă! Stăpânit de aceste gânduri sumbre, potrivite cu oboseala mea de convalescent, şedeam pe verandă, când, deodată, ridicând privirea, am zărit fereastra de aur a muntelui, strălucitoare ca un delfin din adâncuri. Or fi, pe semne, zâne pe-acolo, mi-am spus eu, iarăşi. O fi ieşit la fereastra ei fermecată însăşi crăiasa zânelor. Sau măcar vreo munteancă mândră. Ia să mă uit la ea, o să-mi facă bine, o să-mi alunge oboseala. Ajunge cât am pătimit! îmi voi mâna luntrea – hai, inimă, veseleşte-te! – spre ţara zânelor, spre capătul curcubeului.

Nu ştiam, însă, cum să ajung în ţara zâneâor, pa care drum să apuc. Şi nimeni nu mi-l putea arăta; nici măcar vestitul Edmund Spenser, care fusese pe-acolo – cel puţin aşa scria, pretinzând că pentru a ajunge în ţara zânelor, e nevoie doar s-o porneşti cu credinţă spre ea. În prima zi senină, simţindu-mă în puteri, m-am suit în luntrea mea – mai bine-zis în şeaua înaltă, de piele, a calului meu, şi-am pornit la drum, slobod ca frunza toamnei, spre muntele zânelor, Era în zorii zilei; plutind către apus, semănăm dimineaţa în juru-mi.

După vreo câteva mile, m-am apropiat de dealuri, dar în schimb am încetat să le mai văd. Nu mă puteam, totuşi, rătăci, pentru că nişte stâlpi aurii, înfipţi din loc în loc, îmi arătau drumul ce ducea, desigur, spre fereastra aceea de aur. Ţinându-mă după ei, am ajuns pe un plai pustiu şi domol, ale cărui poteci năpădite de iarbă erau străbătute doar de nişte vaci

somnoroase, care umblau ca prin vis şi nici măcar nu păşteau căci făpturile vrăjite nu mănâncă niciodată. Cel puţin aşa spune Don Quijote, cel mai înţelept dintre înţelepţii lumii.

Am purces mai departe şi-am ajuns în sfârşit îa poalele muntelui vrăjit, dar tot n-am zărit cercul acela magic. În faţa mea se înălţa o pajişte. Doborând vreo cinci bârne putrede – de un verde atât de jilav, încât păreau scoase dintr-o corabie scufundată – un berbec bătrân şi păros, cu _un cap prelung şi cu coarnele răsucite, veni spre mine, adulmecând de zor; apoi, se retrase, politicos, pe o cărare presărată cu margarete albe, ca o cale lactee, dincolo de un covor de „nu-niăuita”, cu florile dese ca stelele din constelaţia Pleiadelor; şi m-ar fi condus şi mai departe pe drumul lui astral, de n-ar fi apărut nişte stoluri aurii de presuri – călăuze, desigur, spre fereastra de aur – zburând în faţa mea, din tufiş în tufiş, către pădurile adinei care mă ademeneau, fiind ele însele ademenite de drumul întunecat pe care nu-l puteau împiedica să suie prin brâul lor gros. Şi-am purces mai departe, când berbecul, renunţând la mine – ca la un suflet rătăcit – s-a răsucit pe călcâie şi-a pornit pe un drum mai înţelept: n-avea ce să caute acolo.

Drumul meu îi era interzis. Era un drum de iarnă, un drum de pădure, aşternut cu un chilim de frunze de merişor. Mergeam, eu şi căluţul meu, pe lângă apele pâraielor bolovănoase – ape cu atât mai zglobii cu cât erau mai

singuratice – pe sub cetinile ce se legănau, veşnic verzi, deşi nu le răsfăţa nici un anotimp; trecurăm de un joagăr vechi, năpădit de plante agăţătoare, care-i înăbuşiseră glasul scârţâitor; trecurăm, apoi, pe lângă un torent care-şi despicase adâncul făgaş printr-un munte de marmură zăpezie, sclipind în culorile primăverii, şi pe ale cărui maluri stâncoase nahlapii lui scobiseră în piatra vie o mulţime de schituri goale; trecurăm prin poieni pline de flori care predicau doar în pustiu, deşi baptiştii le-au botezat „] acks-in-the pulpit”, adică „popi în amvon”; trecurăm şi pe lângă

un uriaş trunchi noduros, năpădit de ferigi şi plin de crestături în care rugineau, din vremuri imemoriale, penele de fier înfipte într-însul de către oamenii ce se opintiseră, zadarnic, să-l despice; trecurăm, apoi, pe lângă treptele de piatră ale unei cascade, trepte pe care, cu veacuri în urmă, fuseseră rotunjite sumedenie de oale găunoase ca nişte cranii, prin necontenite rotiri ale unei cremeni în veci netocită, deşi tocea tot ce-ntâlnea în cale; trecurăm, după aceea, pe lângă apele unor pâraie iuţi, ce se prăvăleau într-un tău tainic, din care ieşeau potolite, după ce fierbeau în vârtejuri năprasnice; trecurăm, apoi, printr-un teren mai puţin accidentat, pe lângă o poieniţă rotundă, în care vor fi dănţuit aievea zânele, căci era bătătorită ca-n palmă, dacă nu cumva fusese arsă de vreo roată încinsă; tot mergând aşa, din ce în ce mai sus, dădurăm peste o livadă suspendată, din care mă privea, cu sfiala, crai nou.

Căluţul meu îşi plecă brusc capul. În faţa lui se rostogoleau mere roşii, merele Evei. Muşcă dintr-unul, iar eu dintr-altul: mărul a: vea gust de ţărână. Încă nu-i ţara zânelor, mi-am zis eu, azvârlindu-mi frâul spre un copac bătrân şi gârbovit, care-l prinse cu-o ramură scălâmbă. Acum nu se mai vedea nici o cărare, şi nu puteai merge mai departe decât de unul singur, şi cu multă îndrăzneală. Croindu-mi drum prin desişurile de mure sălbatice, care încercau să mă tragă îndărăt, mă târam spre tufele sterpe de laur şi aburcam povârnişurile lunecoase, către culmile pustii, pe care nu era nimeni să mă întâmpine. Încă nu-i ţara zânelor – mi-am zis – deşi dimineaţa-i aici, în faţa mea.

Mort de oboseală şi cu tălpile rănite, am ajuns, în curând, nu la capătul drumului, ci la o strâmtoare stâncoasă, dincolo de care începea un alt urcuş. O potecă şerpuitoare, pe jumătate năpădită de tufe de afine, se răsucea printre stânci; printr-o despicătură a acestora se furişa o cărăruie, care, pătrunzând prin acest mic defileu, răzbea la larg ceva mai sus, unde creştetul muntelui – ocrotit, spre miazănoapte, de un frate al lui mai înalt – se înclina graţios, înainte de a coborî într-un povârniş abrupt; şerpuind printre stâncile fantastice bulucite deasupra ei, poteca, pe jumătate

bătătorită acum, ducea la o colibă scundă şi cenuşie, încununată de un acoperiş ascuţit, ca o scufă de călugăriţă.

Într-o parte, acoperişul era decolorat de ploi, dar lângă streaşina căptuşită cu muşchi părea învelit în catifea: fără îndoială că monahii-melci întemeiaseră aici schituri ierboase. Cealaltă latură a acoperişului era proaspăt şindriluită. Scândurile peretelui dinspre miazănoapte, lipsit de uşi şi de ferestre, erau neatinse de zugrăveală şi încă verzi, întocmai ca partea dinspre nord a pinilor acoperiţi de licheni, sau ca scheletul de lemn al unei jonci japoneze. La temelia colibei, ca şi aceea a stâncilor dimprejur, se întindea un chenar de iarbă grasă, căci piatra obişnuită, ca şi piatra de cămin a colibelor din ţara zânelor, îşi păstrează, nu numai în câmp, ci chiar şi închisă într-o casă, harul rodniciei (dovadă – iarba de-afară). Cel puţin aşa pretinde Oberon, mare expert în ştiinţa vrăjitoriei. Dar, lăsându-l la o parte pe Oberon, un lucru e sigur, şi anume, că pământul obişnuit, mai ales cel din preajma fermelor sau din preajma stâncilor dintr-o păşune, este mult mai bogat decât cel cultivat cu câţiva stânjeni mai încolo – într-atâta de blândă şi de roditoare e căldura pe care-o emană.

La coliba despre care vorbesc, fâşiile de iarbă erau mai bogate la intrarea ei, îndeosebi acolo unde pragul uşii se lăsase, sub povara anilor.

Nu se zărea nici un gard, nici o împrejmuire. Pe aproape, numai ferigi, ferigi, ferigi! Ceva mai încolo, cât vedeai cu ochii, numai păduri, păduri şi iarăşi păduri, dincolo de care se zăreau numai munţi, munţi, munţi, iar deasupră-le cerul, cerul, cerul, prefăcut într-o pajişte aeriană, pe care să pască luna din munţi. Natură, numai natură. Chiar şi coliba aceea era un crâmpei de natură; la fel, grămăjoara de crengi argintii de mesteacăn, puse la uscat, şi prin a căror împletitură răzbeau, ca prin gardul din jurul unui mormânt solitar, tufe răzleţe de smeură, cerându-şi parcă dreptul la viaţă.

Poteca, gingaş de îngustă, ca o cărăruie bătută de oi, şerpuia printre ferigile lungi culcate la pământ.

Iată, însfârşit, ţara zânelor, mi-am zis; Una1 sălăşluieşte aici, cu mielul ei. Un sălaş micuţ, ca un hamac atârnat pe culme, la răspântia dintre două lumi, şi nefăcând parte din niciuna.

Soarele dogorea, iar eu purtam o pălărie uşoară, de pânză galbenă, şi nişte pantaloni albi de doc – relicve ale călătoriilor mele pe mările tropicale. Poticnindu-mă printre ferigi, mi-am pătat genunchii în verde – un verde marin.

Oprindu-mă în prag, mai bine-zis acolo unde fusese cândva pragul, am văzut, prin ştirbitura uşii, o fată care cosea lângă unica fereastră a încăperii. Fata avea obrajii palizi, iar fereastra era murdară de muşte; pe geamurile din partea de sus, roiau viespile. I-am vorbit fetei, iar ea a tresărit, sfioasă, ca o tahitiancă ascunsă pentru vreun ritual, care l-ar fi zărit printre palmieri pe căpitanul Cook. Venindu-şi în fire, ma pofti înăuntru. După ce şterse, cu şorţul, un scaun, se aşeză la loc pe al ei, în tăcere. I-am mulţumit şi m-am aşezat pe scaun, amuţind eu însumi.

Va să zică, asta e coliba fermecată din munţi, iar fata de la fereastrtă e crăiasa zânelor...

M-am dus la fereastră. Privind în jos, ca printr-un telescop, prin strunga îngustă, am zărit, hăt-departe, o lume gingaş-azurie. Deşi veneam de-acolo, parcă nici n-aş fi cunoscut-o.

— Priveliştea asta îţi place, desiguf, i-am zis, în cele din urmă, fetei.

— Vai, domnule (ochii i se umplură de lacrimi) în ziua când am privit pentru prima oară pe fereastră, mi-am spus: n-o să mă satur niciodată de priveliştea asta!

— Şi ce te-a făcut să te saturi? De ce-ai obosit?

— Nu ştiu, (o lacrimă i se prelinse pe obraji), dar nu priveliştea-i de vină, ci eu, Mariana.

Cu câteva luni în urmă, fratele ei, un flăcău de şaptesprezece ani venise aici, de departe, ca să taie lemne şi să le ardă pentru a face cărbuni. Soră-sa, care era ceva mai mare decât el, îl însoţise. Erau de multă vreme orfani, iar acum ajunseseră să locuiască, singuri, în singura casă de pe munte. Nu trecea pe-acolo nici un drumeţ, nici un oaspete. Primejdioasa potecă şerpuitoare era folosită doar de căruţele ce veneau după cărbuni, în anumite perioade ale anului. Fratele lipsea de-acasă toată ziua, şi uneori toată noaptea. Când se întorcea, seara, acasă, bietul băiat era atât de ostenit, încât nu şedea mult pe scaun ci se trântea pe pat – dar nici patul nu-i bun pentru cel ce tânjeşte după un somn mai adânc. Scaunul, patul, mormântul.

Stând tăcut la fereastra vrăjită, ascultam povestea fetei.

— Ştiţi cine locuieşte acolo? îmi spuse ea, deodată, vrând parcă să schimbe vorba. N-am fost niciodată în ţara aceea, vreau să spun în locul acela de departe – în palatul acela de marmură. (Şi arătă spre un punct depărtat, din vale.) Nu-l vedeţi? Acolo, pe coasta aceea de deal – în faţă e-un câmp, iar în spate pădurile alea albastre, pe fundalul cărora străluceşte palatul alb – nu-l vedeţi? e singura casă ce se vede.

M-am uitat cu luare-aminte şi, peste câtva timp, spre uimirea mea, am recunoscut – mai mult după poziţie decât după înfăţişare, sau după descrierea Marianei – propria mea locuinţa, strălucind întocmai cum îmi păruse mie, de pe verandă, că străluceşte casa asta de pe munte. Vălul magic al depărtării făcea din această casă de ţară un palat al lui Făt-Frumos.

— M-am întrebat adesea cine locuieşte acolo? Un om fericit, de bună seamă. Chiar azi-dimineaţă m-am gândit la asta.

— Un om fericit?! am îngânat eu, tresărind. Ce te face să crezi? îţi închipui că omul care locuieşte acolo-i bogat?

— Bogat sau nu, n-am habar, dar pare, oricum, fericit – nu vă pot spune de ce. Casa-i atât de departe! Uneori mi se pare că o văd doar în vis. Trebuie neapărat s-o vedeţi la ceasul asfinţitului.

— Desigur că soarele de amurg o îmbracă în aur, dar poate că şi căsuţa asta e aurită la fel de frumos, de răsăritul soarelui.

— Căsuţa asta? Soarele e bun, dar n-o aureşte niciodată! De ce-ar face-o? Casa asta e veche şi putredă. De-aceea e acoperită de muşchi. Dimineaţa, soarele bate în fereastra asta veche – la venirea noastră fusese astupată cu scânduri. E o fereastră pe care n-o pot ţine curată cu nici un chip, iar soarele mă orbeşte când cos, stârnind pe deasupra muştele şi viespile – nişte muşte şi nişte viespi cum nu se găsesc decât într-o casă de munte. Vedeţi şorţul ăsta? Cu, el încerc să astup fereastra, când dogoreşte prea tare soarele. S-a decolorat de tot, precum vedeţi. Soarele aureşte casa asta? Aş, de unde! Mariana n-a văzut niciodată aşa ceva!

— Pentru că stai aici, înăuntru, când acoperişul străluceşte mai tare.

— Vreţi să spuneţi că străluceşte la ceasul cel mai fierbinte şi mai obositor al zilei? Nu, domnule, soarele nu aureşte acoperişul acestei case!

Acoperişul era atât de spart, încât fratele meu a trebuit să-l şindriluiască. N-aţi văzut? în partea dinspre miazănoapte, unde soarele bate cel mai tare, în locurile umezite de ploaie. Soarele e bun, drăguţul de el, dar acoperişul se încinge şi putrezeşte. E o casă veche. Se spune că oamenii care-au clădit-o au plecat spre apus şi-au murit de mult. E o casă de munte. Iarna, nici o vulpe nu s-ar adăposti în ea. Hornul ăsta a fost astupat cu zăpadă, întocmai ca un buştean găunos.

— Ciudate închipuiri, Mariana!

— Ele nu fac decât să oglindească adevărata stare de lucruri.

— Atunci, aş fi spus „ciudate lucruri în loc de „ciudate închipuiri”.

— Cum doriţi, zise fata şi începu din nou să coasă.

Ceva din această replică potolită, sau poate din acest gest, mă făcu să amuţesc din nou. Deodată, prin fereastra fermecată, am zărit o umbră uriaşă, ca aceea a unui condor ce s-ar fi ţinut în cumpănă cu aripile-i desfăşurate; umbra asta adâncă şi lacomă înghiţea umbrele mai mărunte ale stâncilor sau ferigilor.

— Vă uitaţi la norul acela? mă întrebă Mariana.

— Mă uit la o umbră. E fără îndoială umbra unui nor, dar norul nu-l pot vedea. Cum de-ai ghicit? Doar eşti cu ochii pe gherghef.

— Mi-a întunecat gherghetul. Dar iată, acum, norul s-â dus. Şi se-ntoarce Tray.

— Cine?

— Câinele meu lăţos. La amiază dispare, ca să-şi schimbe înfăţişarea, apoi se-ntoarce, şi rămâne câtva timp culcat lângă uşă. Nu-l vedeţi? Şi-a întors căpui spre dumneavoastră, deşi când aţi venit privea drept în faţă.

— Văd că nu te uiţi decât la gherghef. Despre ce vorbeşti?

— Despre mogâldeaţa întinsă curmeziş, lângă fereastră.

— Vrei să spui umbra aia lăţoasă? A, da, acum, când o văd, îmi dau seama că într-adevăr seamănă cu un dulău negru, de Newfoundiand. Când dispare umbra cotropitoare, se întoarce umbra cotropită. Nu văd. Însă, obiectul care-o aruncă.

— Pentru asta, trebuie să vă duceţi afară...

— O fi, desigur, una din stâncile acelea năpădite de iarbă.

— Îi vedeţi capul şi faţa?

— Ale cui? ale umbrei? Vorbeşti ca şi cum le-ai vedea, deşi nu-ţi ridici o clipă ochii de pe gherghef.

— Tray se uită la dumneavoastră, zise fata, fără să-şi ridice privirea. E ora lui. Îl văd.

— Ai stat atât de multă vreme la fereastra asta, prin care trec doar nori şi aburi, încât umbrele au ajuns să ţi se pară nişte lucruri, deşi vorbeşti despre ele ca despre nişte năluciri? Ai căpătat, oare, un fel de al doilea văz, care-ţi îngăduie să spui precis unde anume se află aceste umbre, deşi nu te uiţi la ele şi nu vezi cum lunecă, venind şi plecând cu paşii lor de şoareci? Nu cumva umbrele astea neînsufleţite sunt pentru tine ca nişte prieteni vii pe care, deşi nu-i vezi, îi ai mereu în minte, aşa cum arată aievea?

— Nu m-am gândit niciodată la ele în felul acesta. Dar umbra cea mai scumpă mie, cea care mă ogoia şi-mi alina cel mai mult oboseala, m-a părăsit pentru totdeauna, aşa cum m-a părăsit Tray adineaori. N-o să-şi mai aşeze niciodată peste ferigi mantia răcoroasă şi tremurătoare. Era umbra unui mesteacăn. Copacul a fost lovit de trăsnet, iar fratele meu l-a tăiat. Aţi văzut, cred, stiva de lemne de-afară – sub ea zace rădăcina îngropată a copacului. Nu, însă, şi umbra lui. Umbra s-a dus, şi n-o să se mai întoarcă niciodată. Şi n-o să mai tremure nicăieri.

Un alt nor trecu, înnegrind tot muntele şi alungind câinele. Tăcerea era atât de adâncă, încât surzenia s-ar fi putut uita pe sine însăşi, sau ar fi putut crede că umbra mută vorbeşte.

— Mariana, n-aud nici o pasăre, nici o pasăre cântătoare. N-aud nimic. Nu vin niciodată aici, după fragi, băieţii şi grangurii?

— Glasuri de băieţi n-aud niciodată. Păsări, se mai aud din când în când, dar foarte rar. Fragii se coc şi cad – ştiu eu ce ştiu!

— Totuşi, nişte presuri mi-au arătat drumul – o parte din drum, cel puţin.

— Pe urmă au zburat înapoi. Bănuiesc că se zbenguie pe coasta muntelui, dar nu-şi fac cuib pe culmea lui. Şi vă închipuiţi, desigur, că eu, trăind atât. De retrasă aici, neştiind şi neauzind nimic – sau foarte puţin, ca de pildă tunetele şi vuietul copacilor care cad – necitind nimic, vorbind foarte rar, dar fiind totuşi mereu trează, vă închipuiţi că tocmai din această pricină am asemenea gânduri ciudate. – cum le socotiţi dumneavoastră – şi o asemenea stare de trezie obosită. Fratele meu, care lucrează în aer liber, ar dori să fiu şi eu la fel, dar munca mea e o muncă plicticoasă, de femeie – care mă sileşte să şed, să şed, să şed.

— Nu ieşi niciodată la plimbare? Pădurile astea sunt atât de întinse!

— Şi singuratice, tocmai pentru că sunt atât de întinse. E drept că, uneori, în câte o după-amiază, mă plimb puţin, dar mă întorc de grabă. Mă simt mai bine singură lângă cămin decât lângă o stâncă. Umbrele de pe-aici le cunosc, dar cele din păduri îmi sunt străine.

— Dar noaptea?

— E ca şi ziua. Mă gândese mereu – e ca o roată pe care n-o pot opri, şi care se-nvârte necontenit, mânată de dorul somnului.

— Am auzit că stările astea de trezie obositoare se vindecă dacă, înainte de culcare, spui o rugăciune şi-ţi pui capul pe-o pernă burduşită cu hamei proaspăt...

— Uitaţi-vă!

Prin fereastra vrăjită, fata îmi arătă, ceva mai la vale, o grădiniţă minusculă, cât o străchinuţă de lut, pe jumătate înfiptă în stâncile ce-o adăposteau; iar alături, la o distanţă de câteva picioare unul de celălalt, doi araci pe care se căţărau nişte viţe de hamei, scurte şi pipernicite, ce s-ar fi îmbrăţişat în vârf dacă-ar fi fost mai lungi, dar aşa, cădeau neputincioase, după ce adăstau o clipă în văzduh.

— Prin urmare, ai încercat perna?

— Da.

— Şi rugăciunea?

— Şi perna, şi rugăciunea.

— Nu există, oare, alt leac, sau altă vrajă?

— O, de-aş putea ajunge măcar odată la casa de colo, şi de-aş putea privi fericita făptură care locuieşte într-însa! E un gând nebunesc ce-mi trece prin minte? Nu cumva, pentru că trăiesc atât de singură şi nu ştiu nimic?

— Nici eu nu ştiu nimic, de aceea nu-ţi pot răspunde. Dar tare-aş vrea, Mariana, să fiu fericitul locatar al acelei case fericite, pe care visezi s-o vezi, căci atunci l-ai avea în faţă şi ai scăpa de oboseala ce te-apasă...

...Destul! Rămân pe veranda mea, hotărât să nu-mi mai urnesc luntrea spre ţara zânelor. Veranda e loja mea regală, iar acest amfiteatru natural e teatrul meu din San Carlo. Da, e o privelişte magică – iluzia e perfectă. Iar doamna Ciocârlie, primadona mea, cântă aici în marele ei rol; sorbindu-i trilul din zori – tril ce pare a izvorî chiar din fereastra aceea aurie, ca din tempiui de la Memnon – nu mă mai gândesc la faţa obosită de la fereastră.

Dar în fiece seară, când se lasă cortina, adevărul se întoarce odată cu întunericul. Nici o lumină nu se arată pe munte. Umblu de colo până colo pe puntea verandei, bântuit de chipul Marianei şi de multe alte poveşti la fel de adevărate.